

К ВОПРОСУ О ГЕНДЕРНЫХ СТЕРЕОТИПАХ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Гендер – специфический набор культурных характеристик, определяющих социальное поведение женщин и мужчин, их взаимоотношения. Это один из способов социального конструирования отношений между людьми, мужчинами и женщинами, т. е. взаимодействия полов в социуме. Понятие «гендер» (от латинского «genus») переводится с английского (gender) как «род». С 1960-х гг. данное понятие, благодаря усилиям Калифорнийского центра по изучению гендерного самосознания, обозначает «пол в социальном смысле» (Р. Столлер) для различения биологического пола (определяющегося гормонами, генами, морфологией и нервной системой) и социокультурного пола (гендера).

Гендерные стереотипы – это упрощённые, схематизированные, эмоционально окрашенные устойчивые образы мужчин и женщин, распространяемые обычно на всех представителей той или иной гендерной общности, независимо от личных особенностей тех или иных представителей. Гендерные стереотипы фиксируют устойчивые, распространённые в культуре образы мужчин и женщин; выступают одним из «идеалов» для построения личного социокультурного и межполового взаимодействия, для выстраивания образа «Я», стереотипизируя поведение людей; широко распространены в любом обществе и распространяются в контексте дискурса о «настоящих мужчинах», «настоящих женщинах» и их «правильном» поведении.

Типичные стереотипы в отношении мужского поведения таковы: (всякий) мужчина должен быть сильным, уметь защитить себя и семью, уметь выполнять «мужскую работу» (строительные работы, грязную работу, требующую значительных затрат энергии и мышечных усилий); уметь зарабатывать деньги, чтобы обеспечить себя и свою семью; мужчины не стремятся к порядку и уюту, не плачут и не сплетничают; об-

ласть действия мужчины – весь мир; всякий мужчина свободлюбив, активен, рационален и стремится к доминированию.

Типичными стереотипами в отношении женского поведения являются: (всякая) женщина должна родить ребёнка и быть хорошей матерью, именно она должна заботиться о детях и заниматься воспитанием, должна носить платья, быть «женственной» и незащищённой, девочка должна стремиться стать «прекрасной леди», «принцессой» и «будущей матерью»; область действия женщины – дом и семья («домашний очаг»), всякая женщина нерациональна («женская логика»), болтлива, пассивна и стремится подчиняться.

Гендерные стереотипы имеют также ряд отрицательных эффектов: 1) подчёркивают и преувеличивают существующие гендерные различия между мужчинами и женщинами; 2) одни и те же события интерпретируются по-разному, в зависимости от пола участников события; 3) выступают сдерживающим фактором для развития тех или иных качеств личности, особенно не соответствующих полоролевому стереотипу; 4) препятствуют свободному развитию личности, т. к. люди вынуждены бороться не только с представлениями, установившимися в обществе, но и с собственными представлениями. Распространение этих стереотипов способствует развитию гендерной дискриминации.

Осознание того, что всякий человек, независимо от гендерной принадлежности, имеет неповторимый набор психологических качеств и свойств, является индивидуальностью, способной к разнообразным проявлениям, позволит обществу и любому члену общества развиваться более гармонично.

Заїка Т.
КНУ ім. Тараса Шевченка

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРОТВОРЧИХ ІДЕЙ Ф. НІЦШЕ

Розвиток української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст. характеризується значним впливом філософії Ф. Ніцше. Однак дослідження

сучасних літературознавців не дають однозначних висновків стосовно того, яким чином філософія цього мислителя визначала тенденції в розвитку української літератури «переломного періоду». Тому нині важливо не просто констатувати «присутність» Ф. Ніцше в українській літературній традиції, але й визначити, на якому саме рівні прослідковується зв'язок філософії німецького мислителя з творчістю тогочасних літературних діячів України.

Сьогодні важко говорити про розвиток будь-якої культури, особливо європейської кінця XIX – початку XX ст., без звернення до постаті Ф. Ніцше. Детальний аналіз ключових філософських ідей німецького мислителя (криза культури Заходу, протиборство аполлонівського та діонісійського начал у культурі, культурний нігілізм і переоцінення всіх цінностей, криза християнства й заснованої на ньому культури, людина як суб'єкт культури – надлюдина) демонструють нам нове розуміння феномену культури. Так, культурні явища не повинні вкладатися в жорсткі межі розумових здібностей людини. Феномени культури багато в чому є ірраціональними й суб'єктивними, оскільки вони насамперед життєві, а життя – складне явище, яке не завжди можна раціонально осмислити.

Культуротворчі погляди Ф. Ніцше є гранично актуальними та затребуваними в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. Однак слід зважати на те, що апелювання деяких письменників у своїй творчості до ідей німецького мислителя досить часто мало доволі поверховий характер. А це не завжди було контекстуально-коректно щодо філософії Ф. Ніцше. Поверховість у розумінні його філософії зумовлено вибірковістю його прочитання, тобто майже ніхто з представників української літератури кінця XIX – початку XX ст. не сприйняв філософське вчення Ф. Ніцше в цілому. Наприклад, В. Винниченко і М. Сріблянський відкидали його антисоціалізм та антидемократизм; О. Кобилянська і Леся Українка – його антифемінізм. У цьому контексті ми маємо говорити не про тотальний вплив, а про спільність мотивів між філософією німецького мислителя та творчістю українських письменників означеного періоду. Серед таких мотивів ми виокремили, наприклад, спільне прагнення до утвердження індивідуалізму. Єдиним серед представників української літератури кінця XIX – початку XX ст., хто більш-менш цілісно сприйняв це філософське вчення, був Микола Євшан. Саме крізь призму культуро-філософських ідей німецького мислителя він формує власне тлумачення

природи творчості, що в майбутньому визначила новий статус і значення критика в літературному процесі України початку ХХ ст.

Дослідження впливу філософії Ф. Ніцше на творчість українських письменників кінця ХІХ – початку ХХ ст. не вичерпується нашою розвідкою. Є значна кількість українських письменників «переломного періоду», творчість яких ми не взяли до уваги. Перспективним видається дослідження впливу Ф. Ніцше не лише на літературу, а й на музику, театр, кіно. Окрім того, можна розширити часові межі дослідження, а не обмежуватися виключно періодом кінця ХІХ – початку ХХ ст., оскільки дослідники філософії Ф. Ніцше відзначають його «присутність» навіть у ХХІ ст.

Игнатъев А.
НУГЗУ

ФОНОСЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СТРУКТУР КАК ЭЛЕМЕНТ МОДЕЛИРОВАНИЯ АСИММЕТРИИ ГОЛОВНОГО МОЗГА В ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМАХ

При моделировании психофизиологических процессов восприятия человеком естественно-языковой информации необходимо учитывать особенности построения и функционирования центрального аппарата нервной системы – мозга, поскольку именно он отвечает за анализ и понимание речи. К сожалению, в настоящее время мозг является наименее изученным и наиболее сложным из всех биологических устройств. Но всё возрастающее число открытий, касающихся мозга, его клеточной структуры, химических сигналов и функциональных механизмов позволяют говорить о возможности использования этих знаний при построении современных интеллектуальных систем.

Согласно выводам нейрофизиологии, у взрослых людей левое полушарие считается доминантным, оно управляет движениями главной руки и речью. Правое полушарие занято наглядным восприятием внешнего мира. Эти данные подтверждаются материалами, накопленными при нейрохирургических операциях над мозгом. При этом был открыт поразительный факт: при рассечении двух полушарий мозга они начинали вести себя как